

DREPTUL NAȚIONAL ȘI LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ

MEDIEREA ÎN SPAȚIUL EUROPEAN

Constantin LAZARI, *doctor în drept, IRIM*

Rezumat

Edificarea unui sistem judiciar modern și fortificarea încrederii populației în actul de justiție nu pot fi realizate fără a trece la soluționarea alternativă a litigiilor. Aceasta este concepută ca o cale de a facilita accesul cetățenilor la justiție și presupune existența unor mecanisme/forme de susținere a medierii, promovarea cât mai activă a acestei forme de rezolvare a conflictelor în societate. În anul 2002, Comisia Europeană a emis așa-numita Green Paper – în care Soluționarea Alternativă a Disputelor (SAD) este considerată o prioritate politică pentru toate instituțiile UE care au drept sarcină utilizarea tehnicilor alternative. Studiul este consacrat evoluției medierii în cadrul UE, fiind evidențiate oportunitățile medierii în calitate de alternativă pentru modernizarea sistemului judiciar din RM.

Cuvinte-cheie: *sistem de soluționare alternativă a litigiilor; mediere judiciară, mediere extrajudiciară, flexibilitatea procesului.*

MEDIATION IN THE EUROPEAN SPACE

Constantin LAZARI, *Ph. D. in Law, IRIM*

Abstract

The development of a modern justice system and strengthening public confidence in justice can not be achieved without going to the alternative dispute resolution. It is intended as a way to facilitate access to justice and implies the existence of mechanisms / forms to support mediation, and

an active promotion of this form of conflict solving in society. In 2002, the European Commission issued the so-called Green Paper - in which Alternative Dispute Resolution (ADR) is considered a political priority for all EU institutions that have the task to use alternative techniques. The study is devoted to development of mediation in the EU, highlighting the opportunities of mediation as an alternative to modernize the judicial system in RM.

Keywords: *system of alternative dispute resolution, judicial mediation, mediation out of court process flexibility.*

Cel mai **sacru** dintre toate tribunalele
să fie acela pe care **părtile** și-l vor fi creat ele însele,
și pe care îl vor fi ales prin bună înțelegere".

PLATON

Confucius (551-479 î. Hr.) considera că **cea mai bună cale de rezolvare a disputelor era realizată pe cale amiabilă și nu prin constrângere**. Referiri la termenul de **mediator** sau **mijlocitor** se regăsesc, de asemenea, în **Biblie** respectiv în versetul Timotei 2:5 „**Căci este un singur Dumnezeu, și este un singur mijlocitor (mediator) între Dumnezeu și oameni: Omul Iisus Hristos**”.

Medierea, în înțelesul ei modern, este atestată documentar din anul 1680. În acest an, Johann Wolfgang Textor descrie standardele esențiale ale medierii internaționale, pe care le putem considera prima lucrare de specialitate din domeniul medierii [1]. Ca alternativă de soluționare a conflictelor, medierea este utilizată în Statele Unite ale Americii încă din anii '70 ai secolului XX. Medierea constă în depistarea și preluarea a ceea ce este mai bun în oameni – lucru pe care Președintele SUA Lincoln l-a numit “îngerii mai buni ai naturii noastre”. Menționăm că legislația din domeniul medierii aplicată în Europa este inspirată preponderent de modelul american, model care și-a dovedit eficiența de-a lungul timpului. Inițial, medierea se utiliza preponderent în conflictele de muncă. Ulterior, ea a fost folosită la soluționarea litigiilor de divorț, ecologice, locative, conflictele din închisori, școli, conflictele între victime și infractori. Companiile private, chiar și juriștii, au găsit medierea atractivă și susțin crearea și dezvoltarea serviciilor comerciale de mediere.

Dezbaterea teoretică a modului în care pot fi abordate și rezolvate consecințele unei infracțiuni de către cei direct implicați în aceasta, anume

victima și infractorul, au început să se facă simțite în Europa pe la sfârșitul anilor '60 ai secolului XX. În această perioadă, în diferite țări europene, au fost formulate propuneri concrete de proiecte inovatoare. Discuțiile asupra acestor probleme s-au desfășurat în același timp, sau poate chiar înainte ca primele experimente privind medierea victimă-infractor să fie organizate, pe la mijlocul anilor '70, în Canada și S.U.A. Unele dintre primele inițiative nord-americane au fost fără îndoială influențate de lucrările teoretice ale unor profesori europeni. Din aceste motive, nu trebuie privită medierea victimă-infractor, sau justiția restaurativă în ansamblul său, ca fiind ceva importat din lumea anglo-saxonă.

În ultimele decenii tot mai multe state au trecut la forme alternative de soluționare a litigiilor, inclusiv mediere. Prin funcționarea eficientă a sistemului de soluționare alternativă a litigiilor (SAL: arbitrajul, medierea) pot fi soluționate litigii de orice natură: civile, comerciale, familiale, de muncă, penale, administrative etc. În majoritatea țărilor europene, instituția medierii este una facultativă. Una dintre puținele excepții de pe bătrânul continent este Italia, care prescrie obligativitatea prezentării părților la mediere înainte de introducerea acțiunii civile în instanța de judecată. În alte state, cum ar fi Japonia, medierea este obligatorie în toate cauzele ce țin de dreptul familiei, or Canada - medierea este obligatorie în toate pricinile civile.

E necesar de menționat că, bazele negocierii și ale medierii au fost puse în Anglia, dar s-a dezvoltat și perfecționat mai târziu în Statele Unite ale Americii. În 1998, în SUA, a fost adoptat Actul privind Soluționarea Alternativă a Disputelor (Alternative dispute resolution act – ADR act), prin care se solicită în mod expres tuturor instanțelor federale și districtuale să adopte norme care să autorizeze utilizarea unor “soluționări alternative ale disputelor” în cazul proceselor civile.

Soluționarea alternativă a litigiilor este concepută ca o cale de a facilita accesul la justiție și ea presupune existența unor mecanisme/forme de susținere a medierii, inclusiv financiară din partea statului, pregătirea judecătorilor, avocaților, notarilor și promovarea cât mai activă a acestei forme de rezolvare a conflictelor în societate. În plan internațional se cunoaște medierea judiciară și medierea extrajudiciară care se dezvoltă concomitent, constituind cele două componente fundamentale ale justiției secolului XXI. Alături de conceptul clasic de „proces”, teoria recentă a organizării judiciare consacră și o altă sintagmă, „procesul fără procedură” [2]. Procesul fără procedură înseamnă că părțile nu supun litigiul unei soluționări tranșate în favoarea uneia sau

celelalte prin intermediul instanței, ci apelează la un mecanism care să permită o soluționare amiabilă a acestuia. Legitimarea acestui mecanism vine din libertatea contractuală a părților care decid astfel să evite un judecător și, deci, regulile clasice de procedură. În această categorie intră modurile alternative de soluționare a litigiilor (ADR2). „Judecătorul” este unul privat, care aplică anumite reguli proprii fiecărui astfel de litigiu, procedura desfășurându-se, de regulă, într-un cadru confidențial.

Medierea judiciară și extrajudiciară colaborează și se completează în vederea realizării unei misiuni comune, aceea de a favoriza soluționarea conflictelor umane. Ele nu se exclud reciproc, după cum nu se exclud reciproc sistemul de justiție tradițional și modalitățile profane de soluționare a conflictelor bazate pe intervenția membrilor comunității (familie, prieteni, biserică etc.). Medierea judiciară și medierea extrajudiciară urmăresc scopuri diferite care însă converg spre un deziderat comun: acela de a soluționa, prin sinergie, conflictele în timp util, într-o manieră satisfăcătoare și economică.

Medierea judiciară a fost dezvoltată ca răspuns la slăbiciunile aparente ale modelului clasic confruntat cu transformarea nevoilor și exigențele exprimate de societate cu privire la sistemul de justiție. Medierea judiciară este flexibilă, rapidă și centrată pe soluționarea litigiului, ea înlătură diverse carențe ale sistemului contradictoriu și reprezintă o alternativă puternică în raport cu un proces care tranșează și mai puțin conciliază. Medierea este perfect adaptată litigiilor care au rezistat tuturor celorlalte forme de înțelegere extrajudiciară. Prin mediere părțile sunt aduse în situația de a-și reasuma litigiul de care s-au desesizat și de a încerca să îl soluționeze potrivit intereselor lor. Originalitatea medierii judiciare derivă din faptul că aceasta se desfășoară în același cadru judiciar și cu participarea judecătorului care renunță la puterea sa de a stabili dreptul cu scopul de a lăsa părților un spațiu normativ în care ele să determine propria lor decizie. Astfel, părțile pot alege soluțiile ingenioase conforme cu regulile de drept pe care judecătorul nu le-ar fi putut aplica în baza mandatului său judiciar. Este un veritabil transfer judiciar, o reasumare de către părți a responsabilității conflictului lor. Voluntar părțile vor relua controlul asupra destinului lor judiciar și se vor angaja pentru a găsi ele însele o soluție, găsind încrederea necesară prin prezența judecătorului mediator.

Medierea introduce două principii novatoare în justiție: capacitarea (împuternicirea) părților de către judecători și responsabilitatea subiecților de drept pentru conflictele lor. Dacă medierea nu duce la o tranzacție, apoi

părțile trebuie să revină la sistemul contradictoriu. Dar la această etapă ele, deja, au dobândit prețioase cunoștințe ale aspectelor de fapt și de drept relevante pentru litigiu, ele vor putea distinge chestiunile importante de acelea care nu merită un examen atent din partea Curții și vor putea să ajungă la o înțelegere parțială sau cel puțin să își concentreze concluziile în cadrul dezbaterilor. Această experiență și va conduce la economisirea de resurse materiale atât pentru părți, cât și pentru Curte. În final, medierea permite identificarea cauzelor care trebuie să facă obiectul audierilor cu prioritate, dat fiind caracterul lor urgent. Judecătorul mediator acționează ca un judecător al urgențelor, facilitând accesul acestora la rolul instanței. Percepția funcției judiciare, ca fiind fundamentată pe imparțialitate și independență, conferă judecătorului un plus de autoritate morală. Aceasta poate contribui la evitarea abuzurilor de procedură din partea părților și fluidizarea negocierii. Judecătorul mediator este un negociator șlefuit prin uzul, practica și cunoașterea profundă a dreptului. Într-o anumită măsură el acționează ca un dirijor de orchestră care conduce abil negocierea dintre părți, echilibrează raportul de părți și devine un factor de care favorizează realismul și soluționarea. Dacă judecătorul mediator oferă opțiuni de soluționare, apoi el se ferește de a impune voința sa părților. În cauzele complexe, care implică mai multe părți, autoritatea morală a judecătorului constituie un atu semnificativ pentru soluționarea litigiului. În dosarele care au făcut obiectul unor medieri prealabile prejudiciare, intervenția judecătorului mediator este adesea esențială. În sala de mediere, judecătorul favorizează consensul ca negociator neutru prin a permite exprimarea normelor, valorilor și intereselor părților. Le permite acestora să își redacteze propria lor hotărâre, le reservecă cu litigiul lor. Judecătorul mediator veghează ca acest acord să nu încalce legea și ordinea publică însă nu controlează soluția. Cu asentimentul părților, el controlează procesul de mediere și dezvoltă opțiuni. Întrucât este plasat în umbra procesului judiciar formal și a garanțiilor procedurale ale acestuia, el se va feri în general să își exprime opinia asupra dreptului. În acest sens, trebuie reamintit că esența medierii judiciare este de a reda părților puterea lor de decizie.

Experiența medierii în apel demonstrează că învestirea unui singur judecător în acest sens permite eliberarea altor doi judecători, care își pot consacra timpul soluționării litigiilor pe cale judiciară. Un sistem integrat de mediere judiciară creează totodată o sinergie a instanțelor care sunt chemate să colaboreze pentru soluționarea globală a conflictelor. Adesea

medierea în apel permite soluționarea judiciară a unor litigii care așteaptă audierea în fața altor instanțe, ori sunt de durată.

Așadar, în urma aplicării efective a medierii pot fi realizate: un aranjament „câștig-câștig”, în concordanță cu interesele părților; o înțelegere ușor de adus la îndeplinire; un proces flexibil și adaptat; o pace socială; o metodă care tratează cauza conflictului; o formă care restaurează.

Medierea a arătat că, în materie civilă și comercială (economică) au fost găsite soluții în aproximativ 80% din cazuri, soluții care au fost executate fără dificultate și foarte rapid. Medierea permite încheierea de acorduri/înțelegeri la care părțile aderă și aceasta duce la o justiție mult mai rapidă și mai eficientă. Departe de creșterea costurilor sau de pierderea timpului, medierea permite o economie de timp și de bani, atunci când acordurile sunt obținute în mai puțin de trei luni și aduse la îndeplinire în mod voluntar. Datorită metodelor sale specifice care permit mediatorului să discute cu fiecare parte separat, medierea înlătură tensiunea și dă flexibilitate procesului. Dezbaterile contradictorii se întâlnesc și în mediere. Mediatorul poate discuta singur cu una dintre părți și să nu îi dezvăluie celeilalte conținutul discuției. Această flexibilitate nu poate fi întâlnită într-un proces în fața unei instanțe. Totodată, sunt necesare și garanții în legătură cu etica mediatorului. De aceea este important ca mediatorii să adere la Codurile Etice. Medierea nu trebuie să fie un obstacol într-un proces echitabil, în concordanță cu articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) [3].

În prezent, în multe țări din lume, medierea joacă un rol important în soluționarea alternativă a litigiilor [4]. Acest subiect a fost considerat ca fiind unul dintre cele mai importante de către Consiliul Europei și Uniunea Europeană (fiind adoptate numeroase Rezoluții, Regulamente, Decizii etc. întru implementarea și dezvoltarea acestei instituții – medierea). Începând cu anul 1980, Consiliul Europei s-a interesat îndeaproape cu privire la modalitățile de justiție alternativă și a adoptat un șir de acte normative:

1. Recomandarea R (81) 7 a Comitetului de Miniștri cu privire la accesul la justiție își propune să încurajeze procedurile care simplifică acest acces, printre care «concilierea părților și reglementarea diferendelor pe cale amiabilă, înaintea oricărei proceduri judiciare sau în cursul unei proceduri angajate».

2. Recomandarea R (86) 12 a Comitetului de Miniștri cu privire la diminuarea sarcinii tribunalelor preconizează «reglementarea pe cale amiabilă a diferendelor, fie în afara ordinului judiciar, fie înainte sau după procedura judiciară».

3. Recomandarea R (93) 1 a Comitetului de Miniștri cu privire la accesul

efectiv la drept și la justiție, pentru persoanele aflate în situație de sărăcie extremă, sugerează accesul efectiv la «modalitățile extrajudiciare de soluționare a conflictelor..., precum medierea și concilierea,... prin aceasta înțelegându-se beneficiul la ajutorul judiciar sau orice altă formă de asistență a acestor modalități de soluționare a conflictelor».

4. Recomandarea R (94) 12 a Comitetului de Miniștri cu privire la independența, la eficacitatea și rolul judecătorilor consacră, ca o veritabilă obligație judiciară: «încurajarea părților în obținerea unei reglementări pe cale amiabilă» (principiul V -3, e).

5. Recomandarea R (95) 5, cu privire la îmbunătățirea funcționării sistemelor și procedurii de recurs în materie civilă și comercială, cere în mod expres judecătorului să vegheze asupra «încurajării la reglementarea pe cale amiabilă» (articolul 6 g).

6. Recomandarea R (98) 1 coroborează recurgerea la medierea familială.

7. Recomandarea R (99) 19 stimulează medierea penală.

8. Recomandarea R (2001) 9 susține «modalitățile alternative de reglementare a litigiilor între autoritățile administrative și persoanele private»

9. Recomandarea R (2002) 10 încurajează medierea în materie civilă (adoptată de Comitetul de Miniștri la data de 18 septembrie 2002).

10. Propunerile CEPEJ (2007) 14 din data de 7 decembrie 2007, intitulate «Linii directe care vizează îmbunătățirea punerii în practică a recomandărilor existente».

CEPEJ (Comisia Europeană pentru Eficacitatea Justiției) a condus un studiu, în statele europene, în ceea ce privește impactul ultimelor patru recomandări cu privire la mediere. Datorită acestui studiu, CEPEJ a elaborat linii directe și propune măsuri specifice, ce vizează asigurarea unei mai bune aplicări efective a următoarelor recomandări:

Recomandarea (98) 1 cu privire la medierea familială;

Recomandarea (2002) 10 cu privire la medierea în materie civilă;

Recomandarea (99) 19 cu privire la medierea în materie penală;

Recomandarea (2001) 9 cu privire la modalitățile alternative de soluționare a litigiilor între autoritățile administrative și persoanele private etc.

Tabloul de bord din 2013 privind sistemele judiciare ale Uniunii Europene se concentrează asupra parametrilor unui sistem judiciar care contribuie la ameliorarea climatului de afaceri și investiții. În special, acesta examinează indicatorii de eficiență privind cauzele civile și comerciale, care sunt relevanți pentru soluționarea litigiilor comerciale. De asemenea, tabloul de bord analizează instanțele administrative, întrucât acestea joacă un rol important

în cadrul unui mediu de afaceri, de exemplu, în ceea ce privește acordarea de licențe sau litigiile cu autoritățile fiscale, sau cu organismele naționale de reglementare. Principalele constatări ale primului tablou de bord sunt:

- durata procedurilor judiciare variază considerabil între statele membre ale UE, o treime dintre aceste state având proceduri cu o durată de cel puțin două ori mai mare decât majoritatea statelor membre. Problemele pot fi amplificate în situația în care ratele scăzute de soluționare a cauzelor conduc la un număr tot mai mare de cauze pendinte;

- monitorizarea și evaluarea contribuie la îmbunătățirea rapidității și calității actului de justiție. În timp ce majoritatea statelor membre au un sistem cuprinzător de monitorizare, un număr dintre acestea înregistrează întârzieri în acest sens;

- metode alternative de soluționare a litigiilor, cum ar fi medierea, reduc volumul de activitate al instanțelor și ar trebui utilizate pe scară mai largă;

- percepția privind independența sistemelor judiciare naționale diferă, de asemenea, considerabil. Cu toate că mai multe state membre se află printre primele zece lideri mondiali în ceea ce privește percepția independenței judiciare, în alte state membre, percepția întreprinderilor, care sunt utilizatorii finali ai sistemului judiciar, privind independența sistemului, este relativ scăzută.

Pe baza tabloului de bord, Comisia Europeană invită statele membre, Parlamentul European și toate părțile interesate la un dialog deschis cu privire la modul de îmbunătățire în continuare a sistemelor judiciare naționale din UE în contextul semestrului european. Miniștrii justiției europeni au participat deja, în cadrul Consiliului Justiție și Afaceri Interne din 08 martie 2013, la o primă discuție cu privire la modul în care sistemele judiciare eficiente pot contribui la creșterea economică (MEMO/13/173). De asemenea, Comisia va lansa o dezbatere mai cuprinzătoare privind rolul justiției în UE, care va începe cu organizarea unei conferințe la nivel înalt, Assises de la Justice, la 21-22 noiembrie 2013 [5].

Așadar, îmbunătățirea calității, independenței și eficienței sistemelor judiciare face parte din procesul de coordonare a politicilor economice ale UE din cadrul semestrului european. În 2012, au fost identificate șase state membre care se confruntă cu dificultăți în acest domeniu (Bulgaria, Italia, Letonia, Polonia, Slovenia și Slovacia), în special în ceea ce privește durata procedurilor judiciare și organizarea sistemului judiciar. Reformele judiciare naționale au constituit, de asemenea, o parte integrantă din programele de ajustare economică în Grecia, Irlanda, Letonia și Portugalia. Tabloul de bord va sprijini atât UE, cât și statele membre în vederea atingerii unui grad

sporit de eficacitate a sistemelor de justiție în beneficiul cetățenilor și al întreprinderilor. Aceasta va contribui la consolidarea strategiilor de creștere în țările în cauză și în ansamblul Uniunii Europene.

În ceea ce privește evoluția medierii în cadrul Uniunii Europene, trebuie precizat că în anul 2002, Comisia Europeană a emis așa-numita Green Paper – în care *Soluționarea Alternativă a Disputelor* (SAD) este considerată o prioritate politică pentru toate instituțiile UE care au drept sarcină, printre altele, promovarea acestor tehnici alternative. Mai mult decât atât, documentul a inițiat o consultare la scară largă cu statele membre și părțile interesate referitoare la posibile măsuri de promovare a utilizării medierii. Consecință a răspunsurilor pozitive, Comisia Europeană a emis în octombrie 2004 propunerea pentru o directivă asupra medierii în chestiunile civile și comerciale. Directiva 2008/52/CE se axează pe disputele transfrontaliere, având ca scop sporirea accesului la justiție prin punerea unui mecanism de rezolvare a disputelor la dispoziția părților private și întreprinderilor, dar și pe promovarea folosirii medierii în Uniunea Europeană fără ca aceasta să fie obligatorie.

În cazul conflictelor penale, sfârșitul anilor 1990 marchează intrarea într-o nouă fază a dezvoltării medierii victimă-infractor la nivel european; țări precum Germania, Norvegia, Franța, Austria sau Belgia beneficiază de o reglementare legală a medierii penale încă de la începutul anilor '90, în timp ce în state precum Marea Britanie, Finlanda, Republica Cehă sau Polonia un cadru legal pentru mediere se dezvoltă în premieră începând cu anul 2000; mai mult decât atât, programe-pilot de mediere victimă-infractor se desfășoară în aceeași perioadă în state precum Olanda, Irlanda, Luxemburg, Italia și Spania. Așadar, medierea penală a luat amploare în spațiul european, dezvoltându-se un număr mare de procese extrajudiciare de rezolvare a conflictelor conduse de părți, de un terț ales în mod liber sau desemnat de un judecător; în acest context, medierea apare ca o alternativă la urmărirea penală, având drept obiectiv remedierea supraîncărcării tribunalelor și aducerea unui răspuns rapid, eficace și util victimelor infracțiunilor.

Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului Europei din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială. Prezenta directivă se aplică cazurilor în care o instanță trimite părțile să recurgă la mediere sau în care dreptul național prevede medierea. Mai mult decât atât, în măsura în care un judecător poate acționa ca mediator în conformitate cu dreptul național, prezenta directivă trebuie să se aplice de asemenea medierii efectuate de un judecător care nu este implicat în nici o procedură judiciară conexă domeniului sau domeniilor litigioase.

Aplicarea acestei directive nu trebuie, însă, să fie extinsă la demersurile instanței sau ale judecătorului sesizat cu soluționarea unui litigiu, în contextul procedurii judiciare privind litigiul respectiv, sau la cazurile în care instanța sau judecătorul sesizat solicită asistență sau consiliere din partea unei persoane competente.

Prezenta directivă nu trebuie să se aplice negocierilor precontractuale și nici procedurilor cvasijudiciare, precum anumite sisteme de conciliere judiciară, sisteme de soluționare a plângerilor consumatorilor, arbitrajul și deciziile experților sau procedurilor în cadrul cărora persoanele sau organele care conduc procedura emit o recomandare oficială, ce poate fi obligatorie sau nu privind soluționarea litigiului.

Medierea nu trebuie considerată o soluție inferioară procedurii judiciare din cauza faptului că respectarea acordurilor rezultate în urma medierii ar depinde de bunăvoința părților. Prin urmare, statele membre trebuie să le asigure părților un acord scris rezultat în urma medierii posibilitatea conferirii unui caracter executoriu conținutului acestuia.

Un stat membru ar trebui să aibă posibilitatea de a refuza recunoașterea caracterului executoriu al unui acord numai în cazul în care clauzele acestuia sunt contrare dreptului său, inclusiv dreptului internațional privat al acestuia, sau în cazul în care legislația acestuia nu prevede posibilitatea pentru conținutul acordului respectiv de a dobândi caracter executoriu. Un astfel de caz ar putea fi cel în care acordul cuprinde obligații care, prin natura lor, nu pot avea caracter executoriu.

Obiectivul prezentei directive este de a facilita accesul la soluționarea alternativă a litigiilor și de a promova soluționarea pe cale amiabilă a acestora prin încurajarea utilizării medierii și asigurarea unei relații echilibrate între mediere și procedurile judiciare.

Prezenta directivă se aplică, în cazul litigiilor transfrontaliere, în materie civilă și comercială, exceptând acele drepturi și obligații de care părțile nu pot dispune în conformitate cu legislația aplicabilă corespunzătoare. Directiva nu se aplică, în special, chestiunilor fiscale, vamale sau administrative și nici răspunderii statului pentru actele sau omisiunile sale în exercitarea autorității publice (“*acta iure imperii*”). Dispozițiile Directivei trebuiau transpuse în dreptul intern al statelor membre într-un termen maxim de 36 de luni de la data adoptării, adică până la data de 21 mai 2011.

La finalul anului 2010, Viviane Reding, vicepreședintele Comisiei Europene și responsabil cu justiția, chiar declara: “Măsurile UE sunt importante pentru promovarea unui acces alternativ și suplimentar la justiție

în viața cotidiană. Sistemele de justiție dau oamenilor posibilitatea de a pretinde respectarea drepturilor lor. Accesul efectiv la justiție este protejat în conformitate cu Carta UE a drepturilor fundamentale. Cetățenilor și întreprinderilor nu ar trebui să li se îngreșească drepturile doar pentru că le este greu să apeleze la sistemul de justiție, pentru că nu își pot permite acest lucru și nu pot să aștepte derularea procesului sau nu fac față birocrăției.”

De la 1 octombrie 2012, medierea a devenit o procedură prealabilă obligatorie și în România. Conform Legii nr. 192/2006 privind medierea “instanța va respinge cererea de chemare în judecată ca inadmisibilă în caz de neîndeplinire de către reclamant a obligației de a participa la ședința de informare privind medierea, anterior introducerii cererii de chemare în judecată sau după declanșarea procesului până la termenul dat de instanța în acest scop”, pentru unele litigii. Astfel, de la 1 august 2013 instanțele de judecată sunt obligate, înainte de a judeca cauza, să le ceară părților să soluționeze conflictul pe calea medierii, îndeosebi în cele ce țin de:

- domeniul protecției consumatorilor, când consumatorul invocă existența unui prejudiciu ca urmare a achiziționării unui produs sau a unui serviciu defectuos, a nerespectării clauzelor contractuale ori garanțiilor acordate, a existenței unor clauze abuzive cuprinse în contractele încheiate între consumatori și operatorii economici ori a încălcării altor drepturi prevăzute în legislația națională sau a Uniunii Europene în domeniul protecției consumatorilor;

- în materia dreptului familiei: continuarea căsătoriei; partajul de bunuri comune; exercițiul drepturilor părintești; stabilirea domiciliului copiilor; contribuția părinților la întreținerea copiilor; orice alte neînțelegeri care apar în raporturile dintre soți cu privire la drepturi de care ei pot dispune potrivit legii;

- în domeniul litigiilor privind posesia, grănițuirea, strămutarea de hotare, precum și în orice alte litigii care privesc raporturile de vecinătate;

- în domeniul răspunderii profesionale în care poate fi angajată răspunderea profesională, respectiv cauzele de malpraxis, în măsura în care prin legi speciale nu este prevăzută o altă procedură;

- în litigiile de muncă izvorâte din încheierea, executarea și încetarea contractelor individuale de muncă;

- în litigiile civile a căror valoare este sub 50.000 lei, cu excepția litigiilor în care s-a pronunțat o hotărâre executorie de deschidere a procedurii de insolvență, a acțiunilor referitoare la registrul comerțului etc.

Multitudinea aspectelor juridice, financiare, psihosociale, și mai ales cele privind durata soluționării conflictului prin justiție, cât și apariția

„instituției mediatorului” fac ca medierea, în calitate sa de alternativă pentru modernizarea sistemului judiciar din Republica Moldova, să fie una deosebit de complexă. De aici, a și apărut necesitatea descifrării semnificației și sensului ei nu doar pentru un cerc restrâns de specialiști, dar și pentru persoanele care ar putea deveni beneficiarii acestei metode. Republica Moldova nu-și mai poate permite „luxul pe care și l-a permis de decenii întregi”, de a plăti toate procedurile, fără să țină cont de existența soluțiilor alternative ale sistemului judiciar, care există și este aplicat eficient în multe state, inclusiv în spațiul Uniunii Europene.

Deși Republica Moldova se află la etapa de inițiere în ce privește implementarea medierii, reieșind din experiența mai multor state, inclusiv cele europene în rezolvarea alternativă a disputelor (negocierea, concilierea, medierea, arbitrajul) implementarea medierii va juca un rol important în degrevarea instanțelor de judecată de numărul mare de procese și în reducerea numărului de conflicte care vor ajunge în instanță.

Formal, implementarea mecanismelor alternative de soluționare a litigiilor este pe agenda Europeană a Republicii Moldova, ea fiind abordată și în strategii/programe de activitate ale Guvernului ”Programul Guvernului Republicii Moldova - *Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare - 2011-2014*, inclusă și în Strategia de reformare a justiției. În realitate, în Republica Moldova se cunoaște despre mediere, ea este aplicată rar, iar despre medierea judiciară nici nu se vorbește. Legile, Codurile din Republica Moldova nu conțin asemenea noțiuni. Astfel, Codul de procedură civilă nu conține nici un articol, capitol care ar fi consacrate formei alternative de soluționare a litigiilor – medierii, iar Codul de procedură penală conține doar un articol (344 prim.).

În opinia noastră e necesar :

-Codul de procedură civilă să fie modificat în ce privește ajustarea lui cu prevederile *Legii cu privire la mediere nr. 134-XVI din 14.06.2007* privind îndeplinirea condițiilor contractuale de soluționare amiabilă prejudiciară a litigiului, suspendarea procesului, creșterea rolului instanței de judecată în promovarea și aplicarea medierii;

-de introdus obligativitatea soluționării prejudiciare prin mediere sau arbitraj a litigiilor dintre agenții economici, precum și a dreptului instanței de a acorda un termen în cadrul procesului pentru a tranșa litigiul pe cale amiabilă;

-de reglementat și procedura de informare obligatorie a părților despre posibilitatea recurgerii la mediere (conform art. 5 *Directiva 2008/52/CE privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială*);

- a completa Codul familiei și Codul muncii pentru a asigura acoperirea legală și prevederea responsabilităților instituționale în materie de mediere pentru litigiile familiale și de muncă;

- a completa Codului civil cu norme privind suspendarea termenelor de prescripție în cazul inițierii unor proceduri prejudiciare sau prearbitrale de soluționare a litigiilor (după modelul Franței (art. 2245), României (art. 2541), Rusiei (art. 202), Estoniei (art. 167), Germaniei (§ 212a) etc.;

- a institui procedura specială pentru omologarea acordurilor (tranzacțiilor) de împăcare semnate în cadrul sau în afara procesului civil, inclusiv în litigiile cu element de extraneitate pentru a fi executate;

- a completa/modifica Codul penal și Codul de procedură penală în vederea reglementării procedurii, efectelor medierii precum și implicarea autorităților competente din domeniul penal pentru declanșarea și respectarea procesului de mediere, cât și alte măsuri ce țin de pregătirea profesională a mediatorilor, a avocaților-mediatori, a notarilor-mediatori, inclusiv a judecătorilor-mediatori etc.

Concluzii. Edificarea unui sistem judiciar modern, îmbunătățirea accesului cetățenilor la justiție, diminuarea sarcinilor instanțelor de judecată, accelerarea procesului de soluționare a cauzelor și consolidarea încrederii populației în actul de justiție nu pot fi soluționate fără a trece la soluționarea alternativă a litigiilor - ADR (alternative dispute resolution), termen utilizat în documentele de politici ale UE: Parlamentul European 2009 – 2014, Comisia pentru afaceri juridice, Proiect de raport referitor la soluționarea alternativă a litigiilor în materie civilă, comercială și de familie (2011/2117(INI), 8.6.2011), cunoscut și aplicat pe larg în multe state.

Un sistem judiciar eficient este esențial pentru creșterea economică a țării, iar încrederea persoanelor fizice și juridice în respectarea pe deplin a statului de drept ne asigură, în mod direct, încrederea necesară pentru realizarea de investiții. Din aceste considerente, deficiențele existente în cadrul sistemului judiciar constituie o problemă nu numai pentru persoanele care activează în acest sistem/domeniu, dar și pentru întreaga societate.

Referințe bibliografice

1. Năbârjoiu Neculae, Note de curs doctoral, Academia de Poliție, *Medierea conflictelor*, 2010; Dr. Nicolae Zecheru, *Medierea unor conflicte de natură penală, alternativă pentru modernizarea sistemului judiciar*: Editura Ministerului

Afacerilor Interne. - București: 2013 (Web: www.editura.mai.gov.ro).

2. Guinchard Serge, Bandrac Monique, S. Constantin. Delicostopoulos ș. a. *Droit processuel. Droit commun et droit compare du proces*, Edition Dalloz, 3-e edition, 2005, p. 997-1005. 2 ADR – acronim pentru *Alternative Dispute Resolution*, adică acel sistem de soluționare a litigiilor în afara unui proces judiciar, extras din Zeno Șuștac, Claudiu Ignat, Cristi Danileț, *Ghid de mediere*. Editura Universitară. - București: 2010. Pentru îmbunătățirea ghidului, contactați cdanilet@just.ro.

3. Éric Battistoni, judecător, Tribunalul Muncii din Verviers, Belgia, Marco Bouchard, Procuror, Parchetul din Torino, Italia, *Medierea și concilierea: norme europene și naționale*. Igor Dolea, Victor Zaharia, Gheorghe Gladchi, Vasile Rotaru, Marcela Dilion, Lilia Gribincea, Cristina Beldiga; *Raport de evaluare și monitorizare a implementării instituției medierii în Republica Moldova*, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, Institutul de Reforme Penale, 2009.

4. Bobaru Daniela. *Medierea – alternativă la procesele lungi și costisitoare*, Universitatea Constantin Brâncuși din Târgu Jiu, *Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice*, Nr. 2/2009, *Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Juridical Sciences Series*, Issue 2/2009, 119 – 124; Marcel Burlcau, Svetlana Rusu, Eugen Roșcovan, Valeriu Rusu, Alexandru Postică, Lilia Potîng, *Ghid de mediere a conflictelor fiscale*, Asociația Obștească “Agenția pentru Dezvoltare Regională *Habitat*”, or Rezina, str. Păcii, 61, MD-5400, Republica Moldova, Ghidul apare în versiune tipărită și electronică (*pagina web*: <http://www.habitat.md>).

5. *Ghid pentru o mai bună implementare a Recomandării cu privire la medierea în materie civilă și familială*, Adoptat de Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției la 7 dec.2007, CEPEJ(2007)14, traducere: jud. Cristi Danileț.

constantin_1@mail.ru